

dejavnost in ima kaj malo skupnega z otrokovim umskim razvojem in njegovimi željami. Besedo *talent* radi uporabljamo od vstopa v šolsko obdobje naprej in smo ji pripisali velik pomen. Kljub temu pa talent sam po sebi ne pomeni zagotovljenega uspeha, še več, talent niti ni nujno potreben za uspešno umetniško kariero.

S talentom je otrokom lažje slediti in napredovati pri dejavnosti, za katero so nadarjeni, vendar se vse to lahko nadoknadi tudi z redno vajo in predanim študijem. Kar pa je gotovo nujno za uspeh umetnika, so kreativnost, inovativnost, domiselnost ... To ne velja le za uspešnega umetnika, ampak tudi za uspešnega znanstvenika, humanista ali pa mizarja. Torej ne, talent ni niti potreben niti pričakovan za likovno izražanje, veliko pomembnejša je kreativnost, ki se razvija pri likovni terapiji, prav tako pa se krepi in vadi pri pouku umetniških predmetov ter jim zagotavlja neizpodbitno nujnost v šolskem kurikulumu. ■

Viri in literatura

Brochmann, Inger (1997): *Die Geheimnisse der Kinderzeichnungen*. Stuttgart: Freies Geistesleben.

Golomb, Claire (1990): *The child's creation of a pictorial world*. California: University of California Press.

Kellogg, Rhodda (1969): *Analyzing children's art*. California: Mayfield Pub Co.

Malchiodi, Cathy A. (1998): *Understanding children's drawings*. New York: The Guilford Press.

Richter, Hans-Günther (1997): *Die Kinderzeichnung*. Berlin: Cornelsen Schulverlage.

Rubin, Judith Aron (2005): *Child art therapy*. New Jersey: John Wiley & Sons.

Valdes, Irena (2013): Likovni razvoj predšolskega otroka. V: *Vzgoja*, letnik XV, št. 60, str. 39–41.

Valdes, Irena (2013): Likovna terapija kot pomoč otrokom. V: *Vzgoja*, letnik XV, št. 59, str. 42–43.

Inkluzija kot priložnost

✍ Vanja Kiswarday

Sodobni družbeni trendi, ki temeljijo na nediskriminatornosti in vključevalnosti, so v vrtce in šole vnesli izredno raznolikost – tako iz socialno-kulturnega in etično-jezikovnega vidika kot tudi z vidika različnih znanj, spretnosti, sposobnosti, zmožnosti in posebnih potreb.

Raznolike in pogosto zelo specifične potrebe otrok in mladostnikov za vzgojitelja oz. učitelja predstavljajo velik strokovni izziv, saj je učinkovito izobraževanje temelj posameznikovih enakih možnosti za čim bolj samostojno in neodvisno aktivno vključevanje v družbo.

Inkluzivna paradigma temelji na postmodernistični filozofiji in etiki, ki je začela odločno postavljati človeka pred sistem. Dr. Lindquist, posebni poročevalec *Združenih narodov*, je ob sprejetju *Salamanške deklaracije* in v okviru akcije na področju posebnih potreb (1994) izpostavil, da mora biti politiki vzgoje in izobraževanja jasno, da “ni vzgojno-izobraževalni sistem tisti, ki ima pravico do določenega tipa otrok, temveč da se mora šolski sistem vsake države prilagoditi tako, da bo omogočal optimalen vsestranski razvoj v skladu s potrebami in zmožnostmi posameznega otroka, saj ima prav vsak otrok in mladostnik na svetu, ne glede na individualne zmožnosti in šibkosti ter upoštevajoč njegove sanje, upe in pričakovanja, neodtujljivo pravico do kakovostnega šolanja.”

Opredelitev inkluzije

Unesco (2009) inkluzijo opredeljuje kot popolno sprejemanje in vključevanje vseh otrok in mladostnikov s ciljem, da se razvija sožitje in občutek pripadnosti tako v razredu (skupini) kot tudi v družbi. S posebno skrbjo se inkluzija zavzema za zagotavljanje teh pravic otrokom s posebnimi potrebami, nadarjenim otrokom, otrokom iz nomadskih skupnosti, jezikovnih, kulturnih ali etničnih manjšin ali marginaliziranih skupin, otrokom, ki nimajo doma ali so prikrajšani zaradi česa drugega. Raziskovalci poudarjajo, da je inkluzija proces, ki stremi k vedno večji in bolj kakovostni participaciji in k zmanjševanju izključenosti tako v vzgoji in izobraževanju kot tudi v širšem družbenem življenju (Ainscow idr., 2006).

Inkluzija kot ustvarjanje spodbudnejših pogojev za vse

Navedene opredelitve, ki so usmerjene v omogočanje dostopa do vzgoje in izobraževanja za vse, nas usmerjajo, da inkluzijo v okviru vzgoje in izobraževanja pojmuje kot:

- proces sprejemanja,
- proces iskanja boljših poti,
- proces prepoznavanja in odstranjevanja ali preseganja ovir,
- proces zagotavljanja zgodnje in celostne skrbi ter podpore otroku in okolju,
- proces, ki omogoča prisotnost, participacijo in uspešnost vsakega otroka in mladostnika v šoli,
- proces, ki vzgojitelje, učitelje in druge izvajalce vzgoje in izobraževanja spodbuja k odkrivanju inovativnih, s sodobno tehnologijo podprtih interaktivnih oblik poučevanja in

učenja, ki bi varovalno, podporno in predvsem motivacijsko in učinkovito ustvarjale spodbudno učno okolje zlasti za tiste skupine otrok in mladostnikov, ki so zaradi različnih vzrokov izpostavljeni marginalizaciji, izključevanju ali neuspešnosti,

- proces, ki je usmerjen tudi v skrb za materialne pogoje in za celosten osebni in profesionalni razvoj učiteljev, ki so temeljni nosilci inkluzije.

Inkluzija, ki nas opomni, da smo 'različni udje enega telesa'

Inkluzijo pa lahko pojmuje tudi kot pravico otrok brez večjih posebnosti, da živijo in pridobivajo izkušnje v naravno heterogenem okolju, ki jim kot tako posreduje temeljne življenjske vrednote:

- o neprecenljivi vrednosti vsakega življenja, ki ga ne vrednotimo le s kriteriji kapitala,
- o pomenu iskanja dobrega v posamezniku,
- o osredotočanju na tiste dejavnike in dejavnosti, ki nas združujejo in ne ločujejo,
- o zavesti, da smo drug drugemu dani v pomoč in oporo.

Kaj pomaga, bratje moji, če kdo pravi, da ima vero, del pa nima? (Jak, 2,14)

Val mladih, ki želijo sodelovati kot prostovoljci, kaže na vse večjo potrebo po humanih vrednotah in po konkretni, dejavni izkušnji. Mladi so zasuti z učenjem, interesnimi dejavnostmi, virtualnim življenjem, kar jim, če je namenjeno samemu sebi, vrača premalo – ostajajo prazni! Pogled na vrednost življenja jim precej močno zdramijo prav ljudje z izkušnjo drugačnosti, invalidnosti. Nekateri so prepoznali svoje poslanstvo prav v tem, da 'običajne' ljudi motivirajo za življenje, delijo notranjo moč in s svojo iznajdljivo ljubeznijo do življenja in do sočloveka spreminjajo marsikatero v obup zasidrano stališče. Znanim motivatorjem, kot sta na primer Nick Vujičić in Alen Kobilica, inkluzija v vrtcih in šolah

dodaja številne Anje, Tite, Mihce in druge, ki vsak dan, ne le ob posebnih priložnostih, zbujejo inkluzivne vrednote in vrstnike vzgajajo za življenje.

Izkušnje inkluzivnih praks kažejo, da inkluzija prinaša neprecenljive darove vsem, ki jo sprejemajo. V inkluziji otrok intenzivneje razvija osebnost, empatijo, zmožnost razumevanja po-

treb drugih – to je lastnost, ki je pomembna prav v vsakem poklicu. Otrok ima tudi povsem drugačne možnosti za razvijanje občutka lastne vrednosti, varnosti in sprejetosti v družbi, in to tudi v primeru bolezni, nesreče, neuspeha, saj iz svoje inkluzivne izkušnje ve, da je zaželen, sprejet in aktiven del družbe. Inkluzija ponuja odlične priložnosti za izkustveno, konstruktivistično učenje, za sodelovalno učenje in aktivno sodelovanje v različnih fazah pouka. Učenje je najbolj učinkovito takrat, kadar ima otrok možnost, da uporabi svoje znanje in spretnosti ter jih prilagaja, ko pri učenju pomaga, demonstrira, razlaga drugemu. Dodano vrednost inkluzivnih praks v primerjavi s tradicionalnim poukom v mešanih razredih ali nivojskih skupinah kažejo tudi primerjalne študije INCLUD-ED, kjer so se v inkluzivnih šolah učenci bolje izkazali tako na področju akademskega učenja kot na področju učenja tega, kako živeti skupaj (Analiza dobrih praks v evropskih šolskih sistemih, 2010).

Inkluzija kot izziv za ustvarjanje humanejše družbe

Inkluzijo lahko torej sprejememo kot priložnost za razvijanje boljše družbe, ki bo naravno raznolikost sprejemala in stremela k inovativnemu izboljše-

vanju pogojev, ki bodo vsakemu posamezniku omogočali dostojanstvo in vključevanje. V Ameriki je inkluzija spodbudila razvoj koncepta širokega spektra pod skupnim terminom *Universal design*, kjer so strokovnjaki različnih področij usmerjeni v oblikovanje okolja, izdelkov in storitev, ki bi v kar največji meri omogočali dostopnost in uporabnost čim širšemu spektru ljudi z najrazličnejšimi zmožnostmi in potrebami, ne da bi jih bilo treba zanje še posebej prilagajati ali spreminjati (Mace). *Universal design* se po konceptu zmanjševanja ovir in povečevanja možnosti za dejavno vključevanje predvsem ob uporabi sodobne podporne in nadomestne tehnologije razvija tudi na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja (*Universal Design of Instruction*).

Sodobna družba se razvija v smeri sprejemanja človeka v vsej raznolikosti njegovih potreb s težnjo po prepoznavanju darov in izzivov za čim bolj human razvoj in napredek. Družbena usmerjenost v skrb za dostojanstvo in kakovost človekovega življenja v inkluzivni in socialno kohezivni družbi pa se zasnuje že v zgodnjem otroškem obdobju, zato je inkluzivna naravnost vrtcev in šol temeljna pravica vseh, tudi – če ne celo predvsem – otrok in mladostnikov z značilnim razvojem. ■

Viri

Ainscow, Mel; Booth, Tony; Dyson, Alan; Farrell, Peter (2006): *Improving schools, developing inclusion*. London: Routledge.

Analiza dobrih praks v evropskih šolskih sistemih (2010). Elektronska knjiga. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.

Booth, Tony; Ainscow, Mel (2000): *Index for inclusion: developing learning and participation in schools*. Bristol: Center for studies on Inclusive Education.

Burgstahler, Sheryl (2012): *Universal Design of instruction*. Dostopno na: <http://www.washington.edu/doi/Brochures/Academics/instruction.html>.

Hozjan, Dejan; Strle, Marko (ur.) (2012): *Inkluzija v sodobni šoli*. Koper: Univerzitetna založba Anales.

The RL Mace Universal Design Institute. Dostopno na: <http://udinstitute.org/whatisud.php>;

<http://www.universaldesign.com/>

Unesco (1994): *Salamanca Statement on Principles, Policy and Practice in Special Needs Education of Unesco*. Dostopno na: http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF

Unesco (2009): *Guidelines for inclusion. Ensuring access to education for all*.